

Finansutskottets yttrande 2021/22:FiU1y

Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet beslutade den 16 september 2021 att ge övriga utskott tillfälle att senast den 11 november yttra sig över iakttagelserna i en promemoria om tillämpningen av subsidiaritetsprincipen som tagits fram inom konstitutionsutskottet. Finansutskottet yttrar sig med anledning av denna promemoria.

Utskottets överväganden

Konstitutionsutskottets frågor

Konstitutionsutskottet önskar särskilt följande kommentarer och bedömningar:

1. En kommentar till det samlade utfallet av genomförda subsidiaritetsprovningar på olika politikområden under 2020 jämfört med 2019 samt sedan Lissabonfördragets ikraftträdande.
2. En samlad bedömning av i vilken utsträckning utrymmet för nationella åtgärder på olika politikområden inom utskottets beredningsområde minskat till följd av utkast till lagstiftningsakter från EU som subsidiaritetsprovats av utskottet sedan Lissabonfördraget trädde i kraft samt hur den sammantagna utvecklingen på olika politikområden förhåller sig till upprätthållandet av subsidiaritetsprincipen.
3. En kommentar till kommissionens motiveringar avseende subsidiaritetsprincipen.
4. Kommentarer om i vilken utsträckning utskottet använder sig av Ipex (Interparliamentary EU information exchange) och kontakter med riksdagens representant vid EU:s institutioner eller om utskottet haft några kontakter med sina motsvarigheter i andra nationella parlament för inhämtande och utlämnande av information.
5. Kommentarer till hur covid-19-pandemin har påverkat utskottets möjlighet att genomföra subsidiaritetsprovningarna vid undantag från åttaveckorsfristen.
6. Kommentarer i övrigt om hur utskottet anser att subsidiaritetsprovningarna fungerar och eventuella förslag till eller önskemål om förbättringar.

Finansutskottets subsidiaritetsprovningar under 2020

Under 2020 subsidiaritetsprovade finansutskottet 15 utkast till lagstiftningsakter och lämnade ett utlåtande, utlåtande 2019/20:FiU63 om kommissionens ändrade förslag till beslut om Europeiska unionens egna medel. Utskottet konstaterade i utlåtandet att förslaget innebär omfattande upplåning för finansiering av betydande ökningar i EU:s programverksamhet. Det kunde, enligt utskottet, inte anses klarlagt att upplåningen i första hand kommer att användas för att hantera coronapandemins konsekvenser. Utskottet ansåg därmed att åtgärden var alltför långtgående för att nå målen med förslaget. Utskottet ansåg därtill att det inte var tydligt motiverat varför denna typ av upplåning skulle hanteras bättre på unionsnivå än på nationell nivå. Utskottet påminde om att riksdagen vid behandlingen av kommissionens ursprungliga förslag till rådsbeslut om egna medel ansåg att förslaget inte var förenligt med subsidiaritetsprincipen (utl. 2017/18:FiU51).

I övriga 14 fall ansåg utskottet att utkasterna inte stred mot subsidiaritetsprincipen.

Endast ett utskott (trafikutskottet) genomförde fler prövningar än finansutskottet – 16 stycken. Utöver finansutskottets utlåtande lämnades endast ett utlåtande under 2020, från arbetsmarknadsutskottet.

Fem av de utkast som finansutskottet prövade rörde flera politikområden. Sju av utkasterna grundade sig på artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), dvs. tillnärmning av lagstiftning som rör den inre marknaden. Fem utkast gällde strukturfonder. Tre rörde industripolitik och två forskning och teknisk utveckling. Övriga utkast grundade sig på artiklar om jordbruk och fiskeri (1), etableringsrätt (1), transeuropeiska nät (1), administrativt samarbete (1), utvecklingssamarbete (1), ekonomiskt, finansiellt och tekniskt samarbete med tredjeländer (1), unionens egna medel (1) och finansiella regler (1).

Av förslagen avsåg sex stycken nya förordningar. Sex andra förslag avsåg ändringar av gällande förordningar. Ett förslag avsåg en ändring av ett gällande direktiv. Ett ändrat förslag avsåg tre förordningar och ett beslut. Ytterligare ett ändrat förslag avsåg ett beslut, det som finansutskottet ansåg stred mot subsidiaritetsprincipen.

Utskottets tidigare ställningstaganden

Utskottet har i tidigare yttranden till KU konstaterat att det pågått ett omfattande lagstiftningsarbete på finansmarknadsområdet, vilket har inneburit att utrymmet för svensk lagstiftning på området har minskat. Samtidigt har utskottet noterat att subsidiaritetskontrollen inneburit att riksdagen kunnat framföra sina synpunkter direkt till EU:s institutioner (yttr. 2018/19:FiU1y, yttr. 2017/18:FiU1y, yttr. 2015/16:FiU1y, yttr. 2014/15:FiU1y).

Utskottet har i tidigare yttranden observerat att kommissionen allt oftare lägger fram förslag till förordningar i stället för förslag till direktiv och att denna utveckling minskar handlingsutrymmet för de nationella parlamenten att anpassa EU-lagstiftningen till de skiftande konstitutionella förutsättningarna i varje enskild medlemsstat när den ska genomföras. Utskottet har konstaterat att det över tid pågått ett omfattande lagstiftningsarbete på finansmarknadsområdet, vilket innebär att utrymmet för svensk lagstiftning har minskat på området. Utskottet har framfört att det nationella utrymmet behövs och måste värnas.

Vidare har utskottet tidigare uttalat att det är viktigt att tidsramen för subsidiaritetsprövningen av ett förslag korresponderar med behandlingen av kommissionens förslag inom EU eftersom de nationella parlamentens subsidiaritetsprövningar kan förlora i betydelse om prövningen inte kan genomföras före eller i inledningsskedet av förhandlingarna om rättsakterna.

Utskottet har anfört att Ipex används av utskottets kansli men sällan tillför någon relevant information vid subsidiaritetsprövningarna. Kontakterna med riksdagens representant vid EU:s institutioner har fungerat väl. Utskottet har

haft nytta av den bevakning av arbetet inom EU som representanten gör och den löpande information om arbetet inom EU som representanten lämnar.

Finansutskottets ställningstagande

Finansutskottets ställningstagande följer de sex punkter där konstitutionsutskottet särskilt önskar kommentarer och bedömningar.

Fråga 1 och 2 Samlat utfall av subsidiaritetsprövningar

Finansutskottet noterar att kommissionen oftast lägger fram förslag till förordningar i stället för förslag till direktiv. Detta minskar handlingsutrymmet för de nationella parlamenten att anpassa EU-lagstiftningen till de skiftande konstitutionella förutsättningarna i varje enskild medlemsstat när den ska genomföras. Utskottet konstaterar att det över tid pågått ett omfattande lagstiftningsarbete på finansmarknadsområdet, vilket innebär att utrymmet för svensk lagstiftning har minskat på området. Utskottet anser att det nationella utrymmet behövs och måste värnas.

Fråga 3 Kommissionens motiveringar

Finansutskottet vill betona vikten av att kommissionen fullödigt motiverar sina förslag med utgångspunkt i subsidiaritetsprincipen. Fullödigheten i kommissionens motiveringar i de utkast som finansutskottet har prövat under 2020 varierar.

Fråga 4 Ipex och riksdagens representant

Som tidigare används Ipex av utskottets kansli men tillför sällan någon relevant information vid subsidiaritetsprövningarna. Kontakterna med riksdagens representant vid EU:s institutioner fungerar väl.

Fråga 5 Undantag från åttaveckorsfristen

Utskottet vill tydliggöra att det finns två frister om åtta veckor i detta sammanhang. För det första har de nationella parlamenten åtta veckor på sig att lämna ett motiverat yttrande från den dagen då utkasten översänds. För det andra ska en tidsfrist om åtta veckor iaktas mellan den dag då ett utkast till lagstiftningsakt görs tillgängligt för de nationella parlamenten på unionens officiella språk och den dag då utkastet förs upp på rådets preliminära dagordning för antagande. Utom i vederbörligen motiverade, brådskande fall får inga överenskommelser komma till stånd om ett utkast till lagstiftningsakt under dessa åtta veckor.

Under 2020 förekom 16 undantag från den senare åttaveckorsfristen, och finansutskottet hanterade ett av dessa ärenden. Det gällde vissa anpassningar av två förordningar mot bakgrund av covid-19-pandemin (COM(2020) 310). Förslaget innebar temporära ändringar och justeringar av tillämpningsdatumen

för vissa beslutade bestämmelser i kapitaltäckningsregelverket. Kammaren hänvisade förslaget till finansutskottet för subsidiaritetsprövning den 7 maj. Utskottet hade en överläggning med regeringen om förslaget den 12 maj. Av underlaget inför överläggningen framgick att regeringen instämmer i kommissionens bedömning att förslaget är förenligt med subsidiaritetsprincipen. Den 19 maj behandlade utskottet subsidiaritetsfrågan och ansåg att förslaget inte stred mot subsidiaritetsprincipen. Den 24 juni antog rådet genom skriftligt förfarande lagstiftningsakten.

Finansutskottet behandlade således det aktuella förslaget snabbt. Snabbhet i beredningen är generellt sett inte något som är främmande för utskottet. Särskilt under pandemin har utskottet ofta arbetat med korta tidsmarginaler när det t.ex. har gällt extra ändringsbudgetar på nationell nivå. Utskottet vill dock framhålla vikten av att de nationella parlamenten ges tillräckligt med tid för både subsidiaritetsprövningen och behandlingen av förslaget i sak samt att EU:s lagstiftningsprocess respekterar tidsgränserna så att de nationella parlamenten hinner behandla frågorna. Det kan finnas skäl att överväga hur motiverade yttranden från de nationella parlamenten som lämnas inom åttaveckorsfristen för avgivandet av motiverade yttranden hanteras på EU-nivå om rättsakten har antagits innan den tidsfristen löpt ut. Det är i vilket fall angeläget att de nationella parlamenten underrättas om tidsfristen om åtta veckor mellan den dag då ett utkast till lagstiftningsakt görs tillgängligt för de nationella parlamenten på unionens officiella språk och den dag då utkastet förs upp på rådets preliminära dagordning för antagande inte kommer att följas. Att tidsfristen om åtta veckor inte tillämpas får endast ske i vederbörligen motiverade och brådskande fall.

Fråga 6 Övrigt

Subsidiaritetsprövningarna innebär att utskottet explicit behandlar varje aktuellt förslag från kommissionen. Även om slutsatsen i 14 fall av 15 under 2020 var att förslaget inte stred mot subsidiaritetsprincipen innebar utskottets behandling att både riksdagen och regeringen uppmärksammade frågorna. Utskottet har vidare ofta haft överläggningar med regeringen om förslagen, och då uppmärksammat andra frågor än subsidiaritetsprincipens tillämpning.

Stockholm den 11 november 2021

På finansutskottets vägnar

Åsa Westlund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Åsa Westlund (S), Elisabeth Svantesson (M), Gunilla Carlsson (S), Edward Riedl (M), Oscar Sjöstedt (SD), Adnan Dibrani (S), Martin Ådahl (C), Ulla Andersson (V), Jan Ericson (M), Dennis Dioukarev (SD), Ingela Nylund Watz (S), Jakob Forssmed (KD), Björn Wiechel (S), Mats Persson (L), Charlotte Quensel (SD), Karolina Skog (MP) och Magdalena Schröder (M).